

Article Type / Makale Türü
Araştırma Makalesi -
Research Article

Application Date / Başvuru Tarihi
04.06.2023 / 06.04.2023

Admission Date / Yayına Kabul Tarihi
06.30.2023 / 30.06.2023

PANDEMİ SÜRECİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİ: COVID-19 EYLEM PLANI HAZIRLAYAN BELEDİYELER ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

SOCIAL MUNICIPALITY ACTIVITIES IN THE PANDEMİC PROCESS: A REVIEW ON MUNICIPALITIES PREPARING THE COVID-19 ACTION PLAN

Sevil GEMRİK¹, Ceyda ŞATAF²

ÖZ: 2019'un sonunda Çin'in Wuhan kentinde ilk kez görülen Covid-19 virüsü 2020 yılının Mart ayında Dünya Sağlık Örgütüncce salgın şeklinde duyurulmuş ve çok kısa bir zaman içerisinde bütün dünyayı etkilemiştir. Ülkeler öncelikle merkezi yönetimin daha sonra da yerel yönetimlerin ve uluslararası kuruluşların öne sürdükleri çözümlerle pandemiyle mücadele edebilmenin yollarını aramışlardır. Pandeminin yarattığı sosyal problemler merkezi yönetimin ve yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyelerin sosyal hizmet ve yardımlarının yani sosyal belediyecilik faaliyetlerini sunma biçimini etkilemiştir. Belediyeler, sosyal yaşamda önemli görev ve yükümlülükleri olan, hizmet sunumu noktasında halka en yakın yerel yönetim birimi olarak bilinmektedir. Bu süreçte belediyelerin pandemiyle mücadeleye destek vermek için hizmet sunma metotlarını geliştirerek, Covid-19 pandemisinin yayılma hızını hafifletmeyi amaçladıkları görülmüştür. Belediyelerin Covid-19 sürecinde vatandaşın ihtiyaç duyduğu sosyal belediyecilik faaliyetlerini daha hızlı belirleyerek, merkezi yönetimi yönlendiren bir konumda olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Sosyal Belediyecilik, Covid-19 Pandemisi, Eylem Planı.

ABSTRACT: Covid-19 virus, which emerged in Wuhan City, Hubei Province of China in December 2019, was declared a pandemic by the World Health Organization in March 2020 and has affected the whole world in a short time. The social problems created by pandemic have influenced social services and assistance in other words the way social municipality activities are offered by municipalities, which are one of the units of central and local governments. Municipalities, which have important duties and obligations in social life, are known as the closest local government unit to the public in terms of service delivery. In process, it is seen that municipalities have aimed to alleviate the spread of the Covid-19 pandemic by developing service delivery methods to support the fight against the pandemic. It is seen that municipalities are in a position to direct central government by determining social municipality activities needed by citizens faster during the Covid-19 process.

Keywords: Social Municipality, Covid-19 Pandemic, Action Plan.

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, sevilgemrik@beun.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2006-1778>

² Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ceydasataf@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7112-6546>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

It is to reveal the social municipality activities of the municipalities that prepared the Covid-19 action plan on March 11, 2020 and after.

Research Questions

The social problems created by the pandemic have affected the way the central government and municipalities, one of the local government units, offer social services and assistance, that is, social municipality activities.

Literature Review

Pektaş defines social municipalism as a reflection of the social state understanding at the level of local governments, and as a municipal understanding that contributes to the provision of social justice by aiming to increase the living standards of the citizens it serves and at the same time to provide social justice in their budgets (Pektaş, 2010:5). According to Adıyaman and Demirel, social municipality is defined as providing social services and assistance at the local level by participating in the social policies and practices in question while providing services to the citizens of the social state (Adıyaman and Demirel, 2016: 116). There is no common definition for the concept of social municipality in the literature, and the most frequently used definition is Yalçın Akdoğan, who expresses the concept of social municipality in a very comprehensive way (Akdoğan, 2002: 35): In this context, conscious policies are used to channel public expenditures for social purposes in a way to cover housing, health, education and environmental protection; to provide assistance to the unemployed and orphans, to establish social solidarity and integration, and to make infrastructure investments necessary for socio-cultural activities and studies. It is a model that imposes socialization and social control functions on local governments in order to strengthen the weakening notion of social security and justice among individuals and social segments..

Methodology

The document analysis method was used in the study..

Results and Conclusions

It is seen that the examined municipalities include social municipality practices in their action plans. In addition to the aid provided to disadvantaged groups during the pandemic process, tradesmen and other company owners who lost their jobs due to the pandemic, suffered significant income losses even if they did not quit their jobs, and could not work due to restrictions and closure measures, also benefited from social municipality activities.

1. GİRİŞ

Covid-19'la ilgili olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandeminin duyurulduğu 11 Mart 2020'den beri, pandemiyle mücadele konusunda ülkeler alarmına geçmiştir. Kentlerde, vatandaşa en yakın hizmet birimi belediyeler olup Covid-19'la mücadelede oldukça önemli bir rol oynamaktadırlar. Pandemiyle tüm ülkelerde ve Türkiye'de ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel yönden çok fazla değişim yaşanmaktadır. Özellikle pandemiyle halkın çalışma hayatında yeni değişiklikler olmuş, eğitim ve öğretim metotları da değişmiştir. Bundan dolayı, pandemide ortaya çıkan sosyal sorunların çözümüne yönelik vatandaşlar siyasilerden bir beklenti içine girmiştir. Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin önem derecesi bir kez daha fark edilmiş ve daha iyi anlaşılmıştır. Özellikle belediye başkanlarının vatandaşın sorunlarıyla ilgilenmeleri ve onlarla iletişim kurmaları bu dönemde büyük önem arz etmektedir. Çalışmada öncelikle sosyal belediyeçilik kavramı ve gelişimi ele alınarak Türkiye'de sosyal belediyeçilik faaliyetlerine değinilmiştir. İkinci bölümde pandemi süreci ve Türkiye'de yaşanan pandemi sürecine değinilmiştir. Üçüncü bölümde Covid-19 eylem planı hazırlayan belediyeler incelenmiştir.

1. Sosyal Belediyeçilik Kavramı

Ülkemizde mahalli yönetim birimleri; il özel idareleri, belediye ve köylerden oluşmakta ve Türkiye'de mahalli idareler denilince öncelikle belediyeler akla gelmektedir. Çünkü İkinci Dünya Savaşı sonrası belediyelerin önemi il özel idarelerine göre daha da artmış olup belediyelerin hizmet alanları daha geniş ve bu sebeple kaynakları da daha fazladır. Dolayısıyla belediyeler yasal düzenlemelerle birlikte de artan görevleri sebebi ile sosyal politika uygulamalarında oldukça önemli rol üstlenmişler ve bu sebeple toplum içerisinde yer alan kırılğan gruplara dair faaliyetler içeren sosyal politika uygulamaları bütün mahalli idarelerinin görev alanına girmekle birlikte "sosyal belediyeçilik" kavramı tercih edilmiş ve literatürdeki yerini almıştır (Balcılar ve Çınarlı, 2020). Ancak, bazı kaynaklarda bu kavram yerine "toplumcu belediyeçilik", "toplum bazlı belediyeçilik", "yerel sosyal politikalar", "yerel sosyal hizmetler", "yerel yönetimler ve sosyal politika", "yerel yönetimler ve sosyal hizmetler" gibi terimler de kullanılmaktadır (Hameed vd., 2020).

Pektaş, sosyal belediyeçiliği, sosyal devlet anlayışının yerel yönetimler düzeyinde bir yansıması olup, hizmet sunduğu vatandaşların yaşam standardını yükseltmeyi ve aynı zamanda bütçelerinde sosyal adaletin sağlanmasını amaç edinerek sosyal adaletin sağlanması yönünde de katkılar yapan belediyeçilik anlayışı olarak ifade etmektedir (Pektaş, 2010).

Adıyaman ve Demirel'e göre sosyal belediyeçilik, sosyal devletin vatandaşlarına hizmet sunma sırasında söz konusu sosyal politika ve uygulamalara belediye yönetiminin de katılarak yerel düzeyde sosyal hizmet ve yardımlarda bulunması olarak tanımlanmaktadır (Adıyaman ve Demirel, 2016).

Literatürde sosyal belediyeçilik kavramına ilişkin ortak bir tanım bulunmamakta ve en sık kullanılan tanım ise sosyal belediyeçilik kavramını oldukça kapsamlı bir şekilde ifade eden Yalçın

Akdoğan'ın tanımı olmaktadır (Akdoğan, 2002): "Sosyal belediyecilik, yerel yönetime sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir."

Tanımlardan anlaşıldığı gibi; daha önceleri yalnızca alt yapı hizmeti sunan birimler olarak bilinen belediyeler, sosyal belediyecilik kavramıyla birlikte, vatandaşların hem kültürel hem de sosyal alanlarına katkı sağlayacak görev ve sorumlulukları üstlenen kurumlar olarak bilinmeye başlamıştır (Batal ve Koç, 2022).

Sosyal belediyecilik kavramına esas olarak yüklenen dört fonksiyon vardır: "Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon", "Mobilize Etme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme", "Yardım Etme, Gözetme" ve "Yatırım"dır. "Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon" fonksiyonu toplumdan kopmuş bir şekilde yaşayan bireylere yerel yönetimler aracılığı ile sosyal eğitim işlevi sağlanmasını; "Mobilize Etme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme" fonksiyonu toplumda yer alan çeşitli kesimlere danışmanlık hizmeti vererek sorunlarını çözmede yardımcı olunmasını ; "Yardım Etme, Gözetme" fonksiyonu, maddi açıdan güç durumda olan bireylerin ihtiyaçlarını çeşitli yardımlar aracılığı ile giderme konusunda yardımcı olunmasını ve "Yatırım" fonksiyonu ise hane halkının çeşitli ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çeşitli yatırımların yapılmasını ifade etmektedir (Yavuz, 2021).

1.1. Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi

Türkiye'de modern manada mahalli idare uygulamalarının oluşturulmaya başlanması 1923'ün ilk yıllarında kanunların da kabul görmesiyle olmuş ve bu konudaki en dikkat çekici kanun 423 sayılı "Belediye Vergi ve Resimler Kanunu 26 Şubat 1924 tarihinde çıkmıştır. 417 sayılı "Ankara Şehremaneti Kanunu" 16 Şubat 1924 tarihinde çıkartılmış, 1930'da 1580 sayılı "Belediye Kanunu" çıkarılmış olup günümüzde bu yasalar yürürlükte değildir. Sosyal belediyecilik, 1945'lerde ilerleme göstermiş ancak içeriği genişletilmiş bir biçimde ilk kez 1973 yılında ortaya çıkmıştır (Hameed vd., 2020).

1973-1974 ve 1978-1979 yıllarında meydana gelen petrol krizleri ile refah devleti sorgulanmış ve kamu açıklarının artış sebebi refah devleti faaliyetleri olarak ifade edilmiştir. Artan devlet giderleri azaltılmaya çalışılarak kamunun ekonomik hayata müdahale etmesi gerektiği görüşü yerini liberal politikalara bırakmıştır (Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017).

Belediyeler, 1977-1980 döneminde kaynaklarını en etkin biçimde kullanmaya yönelmişler ve bu amaçla yeni kaynak bulma çabasında bulunmuşlardır. Belediye idarelerinin, asfalt işletmesi kurması,

düğün alanı, halk ekmek, otopark, halk plajı vb. alanlar işletmeye başlayarak merkezi yönetime bağımlı olmadan gelir kaynakları yaratmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir (Şataf ve Mermer, 2017).

1980'lerden beri dünyada yaşanan dönüşüm kapsamında kamu hizmetlerinin sadece kamu kurumlarınca görülmesi gerektiği düşüncesi terk edilerek, öncelikle ulaştırma ve temizlik hizmetleri olmak üzere çoğu hizmet piyasa tarafından yapılmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak, çöplerin toplanması ve depolaması gibi bazı belediye hizmetleri özelleştirilmeye başlanarak, belediye harcamalarının finanse edilmesinde iç ve dış borç alınarak ve ihale yöntemi kullanılarak hizmetlerin piyasa tarafından satın alınması süreci başlamıştır (Öz, 2010).

1990'larda söz konusu uygulamalarda gelişmeler meydana gelmiş ve önceki dönemlere göre gelirleri artış gösteren belediyeler hem eğitim durumundaki ve nüfustaki artış nedeniyle sosyal hizmet istekleri artan bireylerin göç artışı sonucunda maddi zorluğa düşen bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sosyal hizmet ağırlıklı politikalara daha ağırlık vermişlerdir. Özellikle yerelleşme düşüncesinin etkisiyle 1994 seçimlerini takiben yerel yönetimler yerel kalkınma projelerini uygulamaya başlamışlardır. Özellikle öncelikli olarak büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinde uygulanmaya başlanan sosyal belediye faaliyetleri günümüze kadar varlığını devam ettirmiş olup, hala da uygulanmaya devam etmektedir (Gülenç, 2018).

2000'lerde sosyal belediye daha modern bir yapıya kavuşarak, sunulan hizmetlerde artış ve gelişim yaşanmış, bunun sonucunda ise sosyal belediye anlayışına önem veren belediyeler ortaya çıkmıştır. Bu belediyeler ise öncelikle büyükşehir belediyeleri olmuş, daha sonra sosyal belediye anlayışının bir zorunluluk olduğu düşüncesi ile diğer belediyeler de sosyal belediye faaliyetlerine ağırlık vermişlerdir. Belediye idareleriyle birlikte sosyal dayanışma ve yardımlaşma vakıfları, dernekler, vakıflar ve gönüllü kuruluşlar da sosyal politikaları uygulamaya başlamışlardır (Onar, 2020).

Günümüzde, sosyal belediye Türkiye'nin tüm belediyelerinde aynı anlama gelmemekte, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgeleri için esasen kente yönelik hizmetler tam anlamıyla gerçekleştirilemediği için söz konusu bölgelerde yer alan belediyelerin hizmet öncelikleri farklılaşmış ve buna bağlı olarak ülkenin doğusu batısına göre sosyal belediye anlamında geride kalmıştır (Yersiz, 2018).

Bireylerin toplum halinde yaşamalarından kaynaklı ortaya çıkan müşterek sorunlarının çözümünde en yakın kamu birimi olarak yerel yönetim birimlerinden olan belediyelere başvurulmaktadır. Bu sebeple belediyelerle ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır.

1.2. Belediye Kanunlarında Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi

Ülkemizde sosyal belediyeciliğin en temel dayanağı 1982 Anayasası olmakla birlikte; 14.04.1930'da "1580 sayılı Belediye Kanunu", 09.07.1984'de "3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun", 2004'de "5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu", 2005'de "5393 Sayılı Belediye Kanunu", 2012'de "6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun

Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la oluşturulan düzenlemelerle belediye yönetimlerine sosyal belediyeciliğe yönelik olarak geniş yetkiler ve görevler tanımlanmıştır.

1982 Anayasası’nda “Cumhuriyetin nitelikleri” başlığının 2.maddesi “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içerisinde, insan haklarına saygı duyan, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir”. “Devletin temel amaç ve görevleri” adlı 5.maddesi “Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette kısıtlayan siyasal, ekonomik ve toplumsal engelleri kaldırmaya, insanın maddi - manevi varlığının gelişmesi için gereken koşulları oluşturmaya çalışmak” olduğu belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: Madde 2 ve 5).

Anayasa’nın 41.maddesi ve devamında “Devlet, ailenin huzur ve refahıyla özellikle annenin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimiyle uygulanmasını sağlamak için gerekli önlemleri alır, teşkilatı kurar. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır” ifadesine yer verilerek ailenin korunması ve çocuk hakları hüküm altına alınmıştır. “Ücrette adaletin sağlanması” başlığını taşıyan 55. Maddede “Ücret emeğin karşılığıdır. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan faydalanmaları amacıyla gereken önlemleri alır” denilerek sosyal yardımlara değinilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: Madde 41 ve 55).

1982 Anayasası’nın “Sosyal güvenlik hakkı” adlı 60. Maddesi “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gereken önlemleri alır ve teşkilatı kurar.” denilmiştir. Devamında yer alan 61.maddede ise sosyal güvenlik açısından özellikle korunması gerekli olanlar sayılmıştır: “Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir yaşam düzeyi sağlar. Devlet, engellilerin korunmalarını ve toplum yaşamına uyum sağlayıcı önlemleri alır. Yaşlılar, devlet tarafından korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar yasayla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü önlemi alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” (1982 Anayasası, Madde 60 ve 61).

Anayasa’nın 73.maddesi “Vergi ödevi”dir. “Vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılması, maliye politikasının sosyal amacıdır” ifadesi geçmektedir. Toplumsal açıdan adaletin sağlanmasında vergilerin kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa’nın 166.maddesi “Planlama, Ekonomik ve Sosyal Konsey” başlığı altında “Ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmayı, özellikle endüstrinin ve tarım sektörünün ülke seviyesinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla ilerlemesini, yurt kaynaklarının sayım ve değerlendirilmesini yaparak etkin bir biçimde kullanılmasını planlamak, bunun için gereken birimi oluşturmak Devletin görevidir” ifadesine yer vererek kamu sektörünün sosyal

kalkınma konusunda planlama görevinin olduğunu belirtmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: Madde 73 ve 166).

1580 sayılı Belediye Kanunu uzun yıllar uygulanmış, belediyelerin görevleri 76 maddede ifade edilmiş, belediyelerin görevleri gelir gruplarına ve nüfuslarına göre belirlenmiştir. Kanunun 19.maddesi belediyelerin zorunlu görevlerini gerçekleştirdikten sonra belde sakinlerinin diğer müşterek ve medeni ihtiyaçlarını gidermek için gerekli olan her türlü yetkiye sahip oldukları belirtilmiştir (Küçükali ve Gülbeyen, 2022). 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Büyükşehir yönetim modelini yasal temele 3030 sayılı yasayla bağlanmıştır. İleriki dönemlerde büyükşehir belediyesi sayısı artarak, 1989'da 8 büyükşehir belediyesine ulaşmıştır. 1993'de 7 büyükşehir belediyesinin kurulmasıyla büyükşehir belediye sayısı 15 olmuştur. 2004'te 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çeşitli eleştirilere maruz kalması sebebiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Özellikle 2000'li yıllarda yerel yönetimler konusundaki reform düzenlemeleri yoğunluk kazanmış ve bu konuda önemli bir gelişme olarak 2012'de çıkarılan ve temel düzenleme alanı belediyeler olan 6360 sayılı Kanun çıkarılmıştır (Karaca, 2020).

1.2.1. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

5216 sayılı Kanunu'nun 3.maddesindeki (a) bendinde; "Büyükşehir belediyesi, sınırları il mülki sınırı olup ve sınırları içinde yer alan ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî-malî özerkliğe sahip yasalarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenlerce seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir". Kanun'un 7.maddesi ilçe ve büyükşehir belediyelerinin sorumluluklarını maddeler halinde belirtmiş olup, söz konusu maddedeki (v) bendinde, büyükşehir belediyelerinin "sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleriyle yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri uygulamak, iletirmek ve bunun için sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yerine getirirken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapmak"la yükümlü oldukları belirtilerek, maddede dezavantajlı grupların sosyalleşmeleri adına faaliyetlerin düzenleneceği ve çeşitli paydaşlar ile işbirliği içinde olunacağı ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde 3 ve 7).

Kanun'un 18.maddesindeki (m) bendine göre; büyükşehir belediye başkanının hizmetleri ve yetkileri belirtilmektedir ve bu görev ve yetkiler arasında "Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle alakalı faaliyetlere destek vererek engelli merkezleri oluşturmak" ifadesi geçmektedir ve toplumun dezavantajlı kesimlerinden olan fakir ve ihtiyaç sahibi kişiler için bütçede ayrılan ödeneğin kullanma yetkisi büyükşehir belediye başkanınıdır (5216 sayılı Büyükşehir

Belediyesi Kanunu, Madde 18). Kanun, yine dezavantajlı kesim olan engellilere yönelik hizmetlerin gerçekleştirilmesi için engelli merkezleri oluşturulması görevini de büyükşehir belediyelerine vermiştir.

Kanun'un 24. maddesinde, büyükşehir belediyesinin harcamaları sayılmış ve dar gelirli, yoksul, muhtaç, kimsesiz ve engelli kimseler göz önünde bulundurularak (j) bendinde bu giderler arasına "Dar gelirli, fakir, ihtiyaç sahibi ve kimsesizlerle sakatlara yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar" da eklenmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde 24).

Kanun'un Ek 1. maddesinde, "Büyükşehir belediyelerinde sakatlarla alakalı bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek için engelli hizmet birimleri oluşturulur" ifadesine yer verilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde Ek 1).

Kısaca, toplumsal ihtiyaçların karşılanması ve sosyal sorunların çözüm bulunması hususunda büyükşehir belediyelerine görev ve yetkiler verilerek, yerel özelliğe sahip sosyal politikaların belediyeler tarafından geliştirilip uygulanmasını 5216 sayılı kanunda öngörmektedir (İşgör, 2020).

1.2.2. 5393 sayılı Belediye Kanunu

5393 sayılı "Belediye Kanunu" incelendiğinde, öncelikle Kanun'un 3.maddesindeki (a) bendine göre; "belde sakinlerinin yerel ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenlerce seçilerek oluşturulan, idarî-malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" belediye şeklinde ifade edilmiştir. Tanımdan da anlaşıldığı üzere, belde sakinlerinin yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçları belediyeler tarafından karşılanacaktır. 13.maddede hemşehri hukuku ele alınmış, herkesin ikamet ettiği beldenin hemşehrisi olduğu ifade edilmiş ve hemşehrilerin belediyelerin yardımlarından faydalanma haklarının bulunduğu ve bu yardımların insan onurunu zedelemeyecek şartlarda yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 3 ve 13) .

14.maddede bu mahalli müşterek nitelikteki "hizmetlerin yapılmasında öncelik sırası, belediyenin finansal durumu ve hizmetin aciliyeti göz önüne alınarak" yerine getirileceği belirtilmiş ve yine aynı maddede "Belediyeler hizmetlerini, halka en yakın yerlerde ve en uygun metotlarla sunarlar. Hizmet sunarken sakat, yaşlı, düşkün ve dar gelirli olanların durumuna uygun metotlar uygulanır" hükmüne değinilerek hizmetler sunulurken uygun metotların belirleneceği ifade edilmiştir. Aynı maddede belediyenin hizmet ve yükümlülükleri sayılmıştır. Maddenin (a) bendinde belediye yerel ortak niteliği bulunmak kaydıyla "İmar, su, kanalizasyon, ulaşım vb. gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleriyle nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de finansal durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler", (b) bendine göre ise "Devlete ait her

derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme gereksinimlerini giderebilir; sağlıkla alakalı her çeşit tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıklarıyla tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önemli mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bunun için bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekliğinde, sporu teşvik etmek için gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir”. (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 14). Buradan, (a) bendindeki görevlerin belediyelerin zorunlu görevleri olduğunu, (b) bendindeki görevlerin ise seçimlik veya isteğe bağlı olduğunu söylenebilir.

Kanun'un 38.maddesi belediye başkanının hizmet ve sorumlulukları belirtilmekte, (m) bendine göre “Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gerekli tedbirleri almak”, (n) bendine göre “bütçede fakir ve muhtaçlar için ayrılan harcamayı kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak” görev ve yetkileri sosyal belediyeçilik ile ilintilidir. Bu bağlamda 60.maddede belediyenin giderleri sayılmış ve maddenin (i) bendine göre “dar gelirli, fakir, muhtaç ve kimsesizlerle engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” ve (n) bendine göre “sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler” ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 38).

Kanun'un 69.maddesinde belediyelerin arazi ve hane üretimine yer vermiş, “belediye; düzenli bir şekilde kentleşmeyi sağlamak, beldenin hane, endüstri ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak için belediye ve mücavir alan sınırları içinde, ..., kendisine, eşine veya 18 yaşından küçük çocuklarına yönelik hanesi olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, ... arsa tahsisi yapılabilir. Durumları 775 sayılı Gecekondu Kanununun 25 inci maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve hane sağlanabilir” (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 69) .

Kanun'un 76.maddesi kent konseylerine yöneliktir. Söz konusu maddede “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve verme, katılım ve yerinden yönetim prensiplerini uygulamaya çalışır” denilmektedir (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 76).

Kanun'un 77. maddesi, “belediye sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular” denilerek uygulanacak programlara gönüllü kişilerin katılımının da sağlanacağı vurgulanmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 77).

5393 sayılı Kanun, sosyal belediyeçilik faaliyetlerine çok daha fazla önem vermiş, bu konuda belediyelere görev, yetki ve sorumluluklar yüklemiştir.

1.2.3. 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Bu kanunla yerel yönetimler konusunda bazı değişiklikler ve yenilikler söz konusu olmuştur. Kanun, hizmet sunumunda daha etkin ve verimli bir yönetsel yapıya kavuşmak, demokratik sistemi daha iyi sağlamak, geniş ölçek düzeyinde planlama politikalarını uygulamak, imarda bütünlüğü sağlamak, teknolojik imkânlardan daha çok faydalanmak, nitelikli teknik personel istihdam ederek verimliliği arttırmak, kaynakları etkin bir şekilde kullanmak ve bölüşümün sağlanmasına katkıda bulunmak gerekçeleriyle yürürlüğe girilmesine karar verilmiştir (İzci ve Turan, 2013).

6360 sayılı Kanun, büyükşehirlerin sınırları, siyasal coğrafya, mali sistem, kamusal ve yönetsel hizmetlerin uygulanmasına yönelik düzenlemeler getirmiştir. Öncelikli olarak 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” olmak üzere çoğu yasada değişikliklere gidilmiştir (Bahar, 2021).

6360 Sayılı Kanun’un sosyal belediyeçilik konusunda getirdiği düzenlemeler incelendiğinde; 5393 Sayılı Kanun’unun 14. maddesindeki (a) bendine göre; “Büyükşehir belediyeleriyle nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar” (5393 sayılı Belediye Kanununun İlk Hali, 2005, Madde 14) “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açmak zorundadır” ve (b) bendine göre “... öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar...” ibaresi “... sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar...” şeklinde 6360 Sayılı kanunla da düzenlenmiştir. (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 14).

5393 sayılı Kanun’un 75.maddesindeki (c) bendine göre Kanun’un ilk halinde “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, özürsüz dernek ve vakıfları, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir” şeklinde iken (5393 sayılı Belediye Kanununun İlk Hali, 2005: Madde 75), 6360 sayılı Kanun ile “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir” şeklinde düzenlenmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 75).

6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile mahalli idarelerin görev ve sorumluluklarında değişiklikler ve yenilikler yapılmıştır. Bu kanunla büyükşehir belediye sayısı 30’a çıkmış ve büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan il özel idarelerin, belde belediyelerin ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Büyükşehir olan belediyelerdeki mahalli idarelerin hizmet gruplarında, kırsal alanları

kapsamına alacak biçimde tekrardan düzenleme yapılmıştır. Önceki dönemlerde hizmet alanı sadece kent merkezi olan belediyeler, kanunun yürürlüğe girmesiyle kentin tamamına hizmet sunmakla yükümlü olmuş ve belediyelerin sosyal sorumlulukları da arttırılmıştır (Gülbeyen, 2020; Yücel ve Kutlar, 2020).

1.3.Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Modern gelişmeler ve yasal düzenlemeler nezdinde belediyelere verilen görevler zaman içerisinde değişime ve gelişime uğramıştır. Sosyal belediyecilik uygulamaları günümüzde belediyelerin en temel hizmetleri arasında yer almakta olup, daha çok toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik olarak uygulanmaktadır. Söz konusu dezavantajlı kesimler ise genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir: Çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, yoksullar ve kimsesizler, işsizler, afetzedeler.

Tablo 1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarından Yararlanan Gruplara Göre Sunulan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Yararlanan Gruplar	Sunulan Hizmetler
Çocuklar	Çocuk bakımevleri yapımı, çocuk kulüpleri ve meclislerinin oluşturulması, çocuk oyun alanları ve parkların yapılması, eğitim yardımıyla bulunulması, sportif faaliyetler gerçekleştirilmesi, çocuk istismarının engellenmesi, çocukların ruhsal ve bedensel gelişimlerine katkıda bulunulması, sosyal ve sanatsal faaliyetler düzenlenmesi, gezici sağlık birimlerinin oluşturulması, beslenme yardımı, ücretsiz süt dağıtımı gerçekleştirilmesi, toplu sünnet organizasyonu düzenlenmesi.
Gençler	Burs ve kredi verilmesi, eğitici seminerler düzenlenmesi, eğitim odaklı etüt merkezleri kurulması, üniversiteye hazırlık ve mesleki eğitim kursları düzenlenmesi, kütüphaneler açılması, kötü alışkanlık ve bağımlılıktan kurtarma amaçlı rehberlik merkezleri oluşturulması, kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmesi, barınma amaçlı yurtlar açılması, spor ve sosyal tesisler oluşturulması, ücretsiz yemek dağıtımı ve ücretsiz çamaşırhane hizmetleri verilmesi.
Yaşlılar	Huzurevi ve gündüz bakım evlerinin yapımı, açılması ve işletilmesi; evde bakım hizmetleri, ücretsiz sağlık hizmetlerinin sunulması, erişilebilir fizik tedavi uygulamaları sunulması, ücretsiz ulaşım, kültürel gezi ve etkinlikler düzenlenmesi, eğitim odaklı faaliyetler düzenlenmesi; gıda, giyim, barınma, yakacak ihtiyaçlarının sağlanmasına yönelik ayni ve nakdi yardımlarda bulunulması.
Engelliler	Bakım ve rehabilitasyon merkezleri kurulması, evde bakım hizmetlerinin sağlanması, psikolojik destekli rehberlik hizmetleri sunulması, istihdam imkanı sağlanması, ulaşım şartlarının kolaylaştırılması ve ücretsiz/indirimli ulaşım sağlanması, ücretsiz sağlık hizmeti sunulması, eğitim hizmetleri sunulması, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmesi, istihdam imkanı sağlanması, ayni ve nakdi yardımlarda bulunulması, sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmesi, engelsiz fiziksel çevreler oluşturulması.
Kadınlar	Sığınma evlerinin açılması, meslek edindirme kursları açılması, kadın meclisleri oluşturulması, sosyal tesisler açılması, sanatsal, kültürel etkinlikler düzenlenmesi, spor faaliyetleri sunulması, eğitim kursları düzenlenmesi, istihdam yaratılması, mikro kredi destekleri ile iş hayatına kazandırılmaları, kadınların hakları konusunda bilgilendirmelerini sağlayıcı etkinlikler düzenlenmesi, el sanatları ya da mesleki kursları açılması, okuma-yazma kursları açılması, ayni- nakdi yardımda bulunulması.

Yoksullar ve Kimsesizler	Aynı ve nakdi yardımlarda bulunulması, barınma hizmetleri sunulması, aşevleri oluşturulması, mesleki eğitimler düzenlenmesi, rehberlik hizmeti verilmesi, ücretsiz sağlık ve eğitim hizmetleri sunulması, istihdam yaratılması, sosyal güvenlik destekleri, okul çağındaki çocuklara kırtasiye malzemesi yardımında bulunulması.
İşsizler	Meslek edindirme kursları açılması, istihdam olanağı sağlanması.
Afetzedeler	Giyecek, ısınma, gıda, gezici ekmek ve aşevi ve geçici barınma hizmetleri sunulması.

Kaynak: Karayılmaz, 2019; Şahin, 2020 ve Çırakman, 2021'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

2. Türkiye'de Covid-19 Pandemi Süreci ve Gelişimi

2019'un sonunda Çin'in Wuhan kentinde Covid-19 virüsü ortaya çıkmış, üç ay içerisinde 160'tan fazla ülkeye sirayet etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından Mart 2020'de bu durum, küresel pandemi (salgın) şeklinde tanımlanmıştır (Baggiani vd., 2020). Covid-19'un hızlı bir biçimde yayılması, ülkeleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiş, ülkeler toplum sağlığı ve toplumsal tedbirlerin yanı sıra, ulusal ve uluslararası seyahat etme kısıtlamaları, evde kalacak önlemler, okul, dükkân ve dini mekânların geçici süreyle kapatılması vb. tedbirleri uygulamaya başlamışlardır (World Health Organization, 2020).

Pandeminin dünyada hızlı bir şekilde yayılmaya başlaması üzerine Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı 10 Ocak 2020'de Koronavirüs Bilimsel Danışma Kurulu oluşturmuştur. 11 Mart 2020'de Türkiye'de resmi ilk Covid-19 vakası bildirilmiş ve 17 Mart 2020'de Covid-19'dan kaynaklı ilk ölüm yaşanmıştır (TÜSPE Rapor, 2020).

Türkiye'nin pandemiye daha geç maruz kalması, önleyici önlemlerin getirilmesinde bir avantajtır. Böylece önceden pandemiye hazırlığa yönelik plan kapsamında; milli ve kent seviyesinde pandemiye yönelik uyarlanabilir Pandemi Koordinasyon Kurulları ve Operasyon Merkezleri kurulmuş, bu merkezlerle beraber 7/24 çalışan ekipler kurulmuştur (Demirbilek vd, 2020: 489).

Türkiye'de pandemi kaynaklı ölümlerin yaşanmasıyla kamu politikaları değiştirilmiştir. Kamu politikalarını üç ana başlık etrafında toplanmıştır: Toplum bilinclendirme çalışmaları, ulaşım ve dolaşıma sınırlama getirilmesi, ekonomik tedbirler ve düzenlemelerle sosyal yardım ve dayanışmanın sağlanmasıdır. "Evde kal" çağrısı, toplumsal faaliyetlere kısıtlama getirilmesi, uzaktan eğitime geçilmesi, uluslararası seyahatlere kısıtlanmalar getirilmesi vb. gibi süreci destekleyen politikalar uygulanmıştır. Pandemiyle mücadele ederken milli ölçekte yapılan faaliyetlerin başında; toplumu bilinclendirme, spor aktivitelerine ara verilmesi, ülke içi ve dışı seyahatin kısıtlanması, iktisadi tedbirler, vergi öteleme ve muafiyetler, sağlık altyapısının güçlendirilmesi gibi faaliyetler gelmektedir (Turan, 2020).

Belediyelerin merkezi yönetimle olan ilişkileri, güç ve otorite arasındaki konumu, gelir kaynakları, sosyal politika oluşturma kapasiteleri ülkeler arasında farklı uygulamalar vardır. Merkezin etkin olduğu ülkelerde Türkiye vb. belediyeler devletin kararları doğrultusunda hareket etmek zorunda kalmışlardır (Bimay ve Kaypak, 2022).

2.1. Pandemi Sürecinde Belediye Hizmetleri

Covid-19 pandemisi gibi olağan dışı durumlar, merkezin ve yerelin birlikte hareket ederek vatandaşlara hizmet sunmalarının gerektiğini göstermektedir. Bundan dolayı, merkezin ve yerelin, hizmet sunumunda etkili olduğu alanların birleştirilerek işbirliğine gidilmesi halka hızlı, etkili, verimli ve adaletli bir şekilde hizmet verilmesi sağlanacaktır (Bilgili,2020).

Günümüzde belediyeler, yerel düzeyde sosyal refah sisteminin esas aktörü olarak uluslararası ve milli seviyedeki sistemlerden etkilenen, milli düzeyde sosyal politika uygulamalarını belirleyen yerel yönetim birimleridir. Belediyeler, yereldeki vatandaşın gereksinimlerini ve isteklerini tespit etme ve merkezin etkin siyasi kararları almalarında önemli rol oynamaktadır. Bundan dolayı Covid-19 ulusal ve uluslararası idari, ekonomik, siyasi, toplumsal bütün sistemleri etkilerken, pandemiyle mücadelede ülke düzeyinde oluşturulan sosyal politikaların yerel halka nasıl etkilediğini anlamak açısından önemlidir. Bu dönemde belediyelerin sosyal politika çıktılarının da önemli bir rehber görevi gördüğü belirtilebilmektedir. Belirli sınırlar içerisinde yaşayan vatandaşlara hızlı ve etkin çözümler üreten belediye idarelerin yaptıkları faaliyetler diğer belediyelere öncülük etmiştir (Urhan ve Aslankoç, 2021).

2018'de 11. Kalkınma Planı Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda mahalli yönetimlerin görevleri olan önemli devlet kuruluşları belirtilerek; belediye hizmetlerinin sürdürülmesi için işbirliklerine değinilmiş, rapor salgın hastalıkların oluşması durumunda kurumsal ilişkilere de dikkat çekmektedir. Mahalli idare kanunuyla birlikte 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yerel birimlerin sağlıkla alakalı görev alanları (mezarlık, mezbahe, içme suyu, aşı, eczane, hastane, salgın hastalık gibi) ifade edilmiştir. Bakanlığın görev alanındaki konularda mahalli idareler arasındaki işbirliğini sağlamaktadır (Şolt, 2021).

Türkiye'de pandemiyle mücadelede Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Belediyeler Kanunu incelendiğinde salgın ve bulaşıcı hastalıklara yönelik özel maddeler olmadığı görülmektedir. Belediye hizmetlerinin önemli bir bölümü vatandaşın sağlığını etkileyen hizmetlerden oluşmaktadır. Bu hizmetler Tablo 2'de verilmiştir (Etiler, 2020).

Tablo 2. Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Temiz su sağlamak	Sıvı ve katı atıkların imha edilmesi
Vektörle mücadele etmek	Hava kirliliğini önlemek
Gıda bankacılığı oluşturmak	Sağlıklı gıda sağlamak
Vatandaşın beslenmesine yardımcı olmak	Şehir içi toplu ulaşımı sağlamak
Kent alanlarının ergonomik yapılanmasını sağlamak	Bireysel koruyucu sağlık hizmetlerini sağlamak
Kreşler ve çocuk bakımevleri açmak	Kadın sığınma evleri kurmak
Yoksullara yönelik sosyal yardım ve hizmetler	Park, bahçe ve diğer kamusal açık alanların temini
Huzurevleri, yaşlı gündüz bakımevleri, evde bakım hizmetleri imkânlarını sağlamak	Sosyal rekreasyon alanları oluşturmak

Spor ve rekreasyon kompleksleri kurmak

Meslek edindirme kursları açmak

Kaynak: 5393 sayılı Kanun, 5216 sayılı Kanun, 6360 sayılı Kanun'dan yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Pandemiyle mücadelede belediyelere önemli sorumluluklar yüklenmiştir: Covid-19'a yakalananlara bakılması ve bulaşıcılığın engellenmesi için kentte acil eylemler; gelir ve sağlık açısından mağdur kişilere yönelik acil destekler; işletmeleri, halkı ve gelir kaynaklarını güçlendirmeye yönelik ekonomik iyileştirme programları ve yatırımları gerçekleştirilebilmesiyle iyileştirme çabaları yer almaktadır (Çetin, 2021).

Bu süreçte kanuni düzenlemelerin belediyelere vermiş olduğu sorumluluklar nezdinde çoğu belediye idaresi, mahalli gereksinimlerini ve gelirleri dikkate alarak farklılık gösteren ve benzer özellikte olan pandemiyle mücadele metotlarını uygulamış, kimi belediyeler ise yeni uygulamalar yaparak oldukça gündeme gelmişlerdir. Yani belediyeler kısıtlı gelirli kaynaklarına rağmen süreci hızlı yöneterek başarılı uygulamalar yapmışlardır (Bilgiç, 2020).

Ayrıca Türkiye pandemi döneminde, Türkiye Belediyeler Birliği ve merkezi yönetim uyumlu bir biçimde faaliyetlerini devam ettirmiştir; merkezi yönetimce verilen kararlar belediyelerce hemen uygulamaya koyulmuş olup belediyeler pandemiyle mücadele ederken halka yönelik yapılan bilinçlendirme çabaları büyük önem taşımıştır. Bundan dolayı belediyeler, Covid-19'dan korunma yöntemleri konusunda halkı eğitici ve bilgilendirici faaliyetler yapmış, mevcut sıkıntılı sürecin nasıl etkin bir şekilde geçirilebileceğine yönelik tavsiyelerde bulunmuşlardır (Karataş ve Gördeles, 2021).

Belediyelerin olağan zamanlarda sunduğu hizmetlerle olağanüstü zamanlarda sunulan hizmetler farklılaşmıştır. Olağan zamanda vatandaşların çoğu belediyelerden beklenen hizmetleri kendileri de yapabilirken, olağanüstü zamanlarda belediyeler vatandaşları daha fazla dikkate almakta ve beklentiler artmaktadır. Belediyeler olağanüstü zamanlarda özellikle finansal açıdan zorluk içinde olduklarından dolayı asıl yapması gereken hizmetleri bile yerine getirmekte zorlandıkları zamanlar olabilmektedir (Peker ve Köseoğlu, 2021). Bu zorluklar neticesinde pandemiyle mücadelede belediyeler hizmet sunma metotlarını yenilemişlerdir. Pandeminin hızını düşürmeyi hedefleyen belediyeler faaliyetlerinin ve hizmetlerinin çoğunu e-belediyecilik sistemi üzerinden yapmışlardır. Belediyelerin Covid-19 sürecindeki en önemli fonksiyonu; sağlıklı kent kurmak, kenti halk sağlığını tehlikeye sokacak etkenlerden arındırmak ve halkın sağlığını geliştirmeye olanak verecek biçimde planlamalı ve düzenlemesi olmuştur. Diğer fonksiyonu ise belediyeler kentte özellikle dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal belediyecilik hizmetlerini yerine getirmişlerdir (Etiler, 2020).

2.2. Pandemi Sürecinde Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri

Pandemi sürecinde belediyeler, hızlı bir şekilde sunması gerekli hizmetleri merkezden daha süratli bir şekilde yerine getirebilmişlerdir. Örnek olarak , toplumdaki dezavantajlı gruplara yönelik hane, besin ve temizlik gereksinimleri belediyelerce hızlı bir şekilde karşılanabilmiştir (Kusumasari

vd., 2010). Yani toplumda belediye hizmetlerine ulaşabilme konusunda dezavantajlı bir kesimin olduğu bilinmektedir.

Pandemiyle mücadelede, sosyal belediyeçilik hizmetleri belediyelere yönelik yeni bir düzenleme getirilmiştir. 16.04.2020’de kabul gören “Yeni Koronavirüs Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la, belediyelerin mülkiyetindeki taşınmazlara yönelik belli bir süre için kimi alacakların ötelenmesi, alınmaması ya da yapılandırılması düzenlemesini getirmiştir (Yeni Koronavirüs Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2020).

Ekonomik, fiziksel, kültürel ve psikolojik açıdan kent alanları kullanımında zorluk yaşayan vatandaşlara belediye hizmetlerinin sunulması beklenilmektedir. Sosyal belediyeçilik hizmeti pandemi sürecinde çok fazla ön plana çıkmıştır. 65 yaş üzeri vatandaşların sokağa çıkma yasağı sebebiyle alışverişlerinin yapılması; maddi sıkıntı yaşayan vatandaşlara ayni ve nakdi yardımlar verilmesi gündeme gelmiştir. Uzaktan eğitim süreci, çocuklar arasında olanakların dengesizliğini ortaya çıkarmıştır. Gelir sıkıntısı ve olanaksızlıklar nedeniyle teknoloji imkânları olmayan ailelerin çocuklarının uzaktan eğitime erişiminde zorluklar yaşanmıştır. Bu yüzden belediyeler bilgisayar ve tablet dağıtımını yapabilmek için çaba göstermişlerdir. Belediyeler, piyasa ve sivil toplum kuruluşu birliktelikleriyle oluşan girişimler sosyal belediyeçilik uygulamalarında çok daha fazla görünür hale gelmiştir. Gıda sektöründe yer alan çoğu firmanın kısıtlamalar sebebiyle kapalı kalması kentteki sokak hayvanlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Pandemide kentsel alanların az kullanılması sokak hayvanlarında beslenme sıkıntısı yaratmıştır ve bu dönemde belediyelerin sokak hayvanlarının beslenmesine yönelik faaliyetler yaptığı görülmüştür (Şolt, 2021).

2. Covid-19 Eylem Planı Hazırlayan Belediyelerin Sosyal Belediyeçilik Faaliyetleri

Türkiye’de pandemiyle mücadelede belediyelerin büyük bir kısmı şu sosyal belediyeçilik faaliyetlerini yerine getirmiştir: Maddi destek, beslenme ve temizlik desteği, sıcak yemek dağıtılması, alışveriş ve evde bakım desteği, evsiz ve ihtiyaç sahiplerine yönelik barınma desteği sayılabilmektedir (Bilgiç,2020).

Covid-19 pandemisiyle mücadelede altı belediye³ pandemiyle daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek için Covid-19 eylem planı hazırlamışlardır. Covid-19 eylem planı hazırlayan bu belediyelerin 11 Mart 2020 ve sonrasında Covid-19 pandemi sürecinde yaptığı sosyal belediyeçilik faaliyetleri incelenmiştir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

³ Bu belediyeler; İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Küçükçekmece Belediyesi, Çankaya Belediyesi, Çorlu Belediyesi ve son olarak Sorgun Belediyesidir. Altı belediyeden ikisi büyükşehir belediyesi (İzmir ve Bursa) olup diğer dört belediye (Küçükçekmece, Çankaya, Çorlu, Sorgun) ise ilçe belediyeleridir.

2.1. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin COVID-19 Dirençlilik Eylem Planı

Türkiye'de ilk kez kriz belediyciliği uygulamasını başlatan belediye Covid-19'la mücadelede yaptıklarını bir rapor ve eylem planı halinde yayınlayan ilk belediyedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi pandemi sebebiyle "COVID-19 Dirençlilik Eylem Planı" adlı bir rapor yayınlamıştır (Türkiye Belediyeler Birliği, 2020).

27 Mart 2020'de yürürlüğe giren "Kriz Belediyeciliği" yönergesiyle; finansman, bütçe ve satın alma talimatları, tamamıyla pandemi dönemine uyarlanmıştır. Aciliyeti olmayan yatırımların ötelenmesi, tasarruf önlemleri, pandemiye yönelik hizmetlerle alakalı satın alma faaliyetlerinin sınırlı ve tam yapılmasına ilişkin sıkı koordinasyon vb. kararlar alınmıştır. Bu yönergede, belediyenin uyguladığı veya uygulayacağı fazla sayıda destek mekanizması belirtilmiştir. Bu rapor Türkiye'deki çoğu büyükşehir belediye idaresine örnek teşkil etmiştir (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Bu planda İzmir'de, pandemi vb. kriz durumlarında geçmişten günümüze kadar devam eden tedbir amaçlı hizmetler; pandemiyle mücadelede "Kriz Belediyeciliği" yaklaşımıyla yapılan faaliyetler ve pandemi sonrası yapılacak faaliyetler nezdinde takip ve uyum sürecini kapsayan 3 esas başlıktan oluşmaktadır. Belediye, bu süreç içerisinde yeni bir yönerge çıkartarak; kapsamlı 3 yeni kurul (Kriz Yönetim Üst Kurulu, Kriz Yönetim İcra Kurulu, Bilim Kurulu) oluşturmuş ve pandemiyle mücadelede yönetim sürecini aktifleştirmiştir; Covid-19'la mücadelede, belediye çalışmalarına ışık tutması amacıyla, "Bilim Kurulu" oluşturulmuştur (Atık ve Genç, 2022).

"Başkanın Günlüğü" adlı videolarla pandemi sürecinde yapılan faaliyetle her gün bildirilmiştir. Üç binden fazla vatandaşın fikirleri alınmış, pandeminin çözümüne interaktif biçimde halk katılmıştır. Okulların, toplu taşıma araçlarında özel bir dezenfeksiyon yapılmıştır. 65 yaş üzeri vatandaşlarla alakalı önemli ikazlar olunca, telefon ile bu gruptaki vatandaşlar ile bire bir iletişim kurulmaya çalışılmış, gereksinimleri belirlenerek giderilmeye çalışılmıştır. Sosyal mesafe uygulamaları başlatılmış, sağlık kuruluşlarına maske ve siperlik dağıtılarak, belediye tarafından vatandaşın başvurabileceği Psikolojik Destek Çağrı Merkezi kurulmuştur (Arslan, 2022).

Tablo 3. 27 Mayıs 2020'ye kadar İzmir Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

65 yaş üzeri vatandaşlara, 1-5 yaş arası çocuğu olan ve diğer ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılan gıda paketi	149.855
1-5 yaş arası çocuğu olan, süt dağıtılan kişi sayısı	252.739
Büyükşehir Psikodestek Hattı'na ulaşan kişi sayısı	1.110
Su borcu sebebiyle kesinti yapılmış olduğu halde geçici su bağlantısı yapılan abone sayısı	7.237
Salgının başlamasından bedi su kesme işlemi ötelenen abone sayısı	234.201
Kuru pasta ve börek dağıtılan sağlık çalışanı sayısı	25.850
Moral motivasyon için yapılan sanal konser ve etkinliklerin sayısı	4 söyleşi ,6 belgesel film ,29 konser, 8 gösteri 29 üstü açık otobüs etkinliği, 3 ödüllü yarışma
Çocukların evde kalması için dağıtılan kitap sayısı	19.942
Ailelerin evde kaliteli vakit geçirmesi için dağıtılan kitap – gazete - su doku sayısı	3.000 gazete, 2.800 kitap, 3.000 su doku
60 yaş ve üstü ve serbest taşıma kartları ile yapılan toplu ulaşım	5 Mart - 234.437 • 9 Nisan - 18.489 yolculuk 11 Nisan - 19.099 • 12 Nisan – 657
Sağlık kurumlarına verilen maske ve siperlik sayısı	20.000 maske - 125 siperlik
10 gün içinde çorba ve ekmek dağıtılan aile sayısı	12.000 aile
Sağlık çalışanlarına verilen konaklama desteği	248 yatak kapasiteli 3 otel 40 odalı 125 kişilik yurt 100 yatak kapasiteli belediye tesisi
Nakit Yardım	40 bin aileye aile başına 400 TL

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2020

Tablo 3'den görüldüğü üzere İzmir Büyükşehir Belediyesinin pandemi sürecinde Türkiye'de ilk defa kriz belediyeciliği uygulamasını başlatmış ve sosyal belediyecilik hizmetlerini oldukça etkin bir şekilde yerine getirmiştir.

3.2.Bursa Büyükşehir Belediyesi Covid -19 Normalleşme Eylem Planı

İzmir Büyükşehir Belediyesiyle benzer eylem planı Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından oluşturulmuştur. Bu plan 1 Haziran-30 Eylül 2020 döneminde belediyenin kontrollü normalleşme süreciyle ilgili hizmet alanlarını, alınacak tedbir, risk ve önlemleri kapsamaktadır (Bilgiç, 2021). Tablo 4 'de Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Covid-19 Normalleşme Eylem Planı'nda yer verdiği sosyal belediyecilik faaliyetleri ifade edilmektedir.

Tablo 4. Bursa Büyükşehir Belediyesi Covid -19 Normalleşme Eylem Planı

HİZMET	RİZİKO	GEREKLİ ÖNLEMLER
Sosyal Yardım Hizmeti	Dilekçeyle şahsen yapılan sosyal yardım başvurularında talep yoğunluğu nedeniyle sosyal mesafenin risk altında olması	Sosyal yardım taleplerinin online yapılmasına devam edilecek.
Cenaze Defin ve Nakil Hizmeti	Yoğunluktan Ötürü Sosyal Mesafenin Risk Altında Olması	Mezarlığa 5 kişiden fazla alınmayacak.
	Bulaş Riski	Cenaze nakil araçları her gün dezenfekte edilecektir.
Engelli Bireylere Yönelik Eğitimler Ve Atölyeler	Birey sayısı ve bireylerin engel durumlarından ötürü sosyal mesafenin risk altında olması	Bakanlığın eğitime başlaması bildiriminde eğitim saati ve ekip sayılarının azaltılması sağlanacak, eğitim sınıflarını sterilize edilecek, sosyal mesafe ve maske kullanımıyla eğitime başlanacak.
Etkinlik Hizmetleri	Maddi Destek 60 Yaş Üzeri Kişilere Psikolojik Destek	Tarımsal kalkınmaya yönelik üreticiye fide ve gübre desteği verilecek. Açık alanda konser ve psikolojik destek programları oluşturulacak.
Gemlik Karacaali Gençlik Kamp Alanı	Talebin Yoğunluğu Nedeniyle Sosyal Mesafenin Risk Taşınması	Konaklama evlerinin sayılarının yarı yarıya düşürülmesi sağlanacaktır. Odaların, yemekhanenin, kafenin ve açık alanların kamp döneminin başında ve sonunda ilaçlanması sağlanacak. Plajdaki şezlongların 2'şer metre aralıklarla konumlandırılması sağlanacak. Yemekhanede oturma düzeninde üçte bir azaltılmaya gidilecek.
Görükle Gençlik Merkezi	Üniversite öğrencilerinin fazla talepleri, etkinliklerde sosyal mesafe riski	Etkinlik alanlarında bulunacak gençlerin sayılarının dörtte biri düşürülecek. Etkinlik salonlarında oturma düzenlerinde % 50 azalmaya gidilecek.
Hayvan Sağlığı ve Rehabilitasyonu	Yoğunluktan ötürü sosyal mesafenin risk altında olması	Sokak hayvanının tek kişinin refakatinde tedavi edilecek.
Kestel Alaçam İzcilik Kamp Alanı	Sosyal Mesafe Aralıklarının Riski, Öğrenci Yaş Grupları Nedeniyle Sosyal Mesafe Ve Hijyene Uyumlamaması.	Çadırlarda kalacak gençlerin üçte bir oranında azalacak. Kamp boyunca dezenfektan kullanılacak, bilgilendirme levhaları asılması ve maske dağıtılacak.
Sanat Ve Mesleki Eğitimler	Kişi Sayısı ve Kişilerin Arasında Sosyal Mesafenin Risk Altında Olması	Eğitim saati ve grup sayılarının azaltılacak, kurs merkezlerinin sterilizasyonu sağlanacak, sosyal mesafe ve maske kullanımıyla eğitime başlanacak, sınıf mevcutlarının düşük sayıda tutulacak.
Sınava Hazırlık Merkezleri	Kişi Sayısı ve Kişilerin Arasında Sosyal Mesafenin Risk Altında Olması	Eğitim saati ve grup sayılarının azaltılması sağlanacak, kurs merkezlerinin sterilizasyonu sağlanacak, sosyal mesafe ve maske kullanımı ile eğitime başlanacak, sınıf mevcutlarının düşük sayıda tutulması sağlanacaktır. Lise ve üniversite kursları bin kişiye kadar

		online verilecek. Online denemelerle öğrenciler sınava hazırlanacak. Uzaktan eğitime devam edilecektir.
Sosyal Tesisler	Bulaş Riski	QR Kodlu menüler hazırlanarak masalara yerleştirilecek, tek kullanımlık A4 Menü bastırılacaktır. Tek kullanımlık beşli plastik set hizmete sunulacak. Tüm tesislere pazartesi günleri dezenfekte işlemi yapılacaktır.
Sosyal Yardım Hizmetleri	Pandemiyle Artan Sosyal Yardım Talepleri	Sosyal yardım yapılacak kişi sayısında ve ürün çeşidinde artış yapılacaktır.
Zumba, Pilates Dersleri	Sportif Etkinlikte Sosyal Mesafenin Sağlanamaması	1,5 metre sosyal mesafe koyulması, katılımcı kontenjanının %50 düşürülmesi sağlanacaktır.
Tarihi Alan Gezisi	Sosyal Mesafe ve Temas Sıklığı	Sultan Külliyyelerinin sanal gezinmesi imkanı sunulacaktır.
Barınma Evi Hizmetleri	Barınma Evi Hizmetinden Yararlanan Kişi Sayısının Fazla Olması, Ortak Zorunlu Kullanım Alanlarının Bulunması Nedeniyle Sosyal Mesafenin Risk Altında Olması, Hizmetten Yararlanan Kişilerde Hijyen Kurallarına Uyma Konusunda Yaşanılan Sıkıntılar	TÜGVA Öğrenci Yurdu ve Ali Osman Sönmez Öğrenci Yurtlarında karantina oluşturulması sağlanacaktır. Yatak sayılarının azaltılması ve odaların, yemekhanenin ve açık alanların ilaçlanması sağlanacak.
Spor Hizmetleri	Sosyal Mesafenin Korunamaması	Soyunma odalarındaki dolap sayılarının yarısının kullanımında kilitli tutulacak.
Millet Kiraathanesi Hizmetleri	Öğrencilerin yoğun talebi nedeniyle sosyal mesafe Riskinin olması.	Etkinlik alanlarında bulunacak gençlerin sayılarının %50 düşürülmesi sağlanacaktır.
Engelli Aracı Tamir Bakım Atölyesi	Kişi ve kişilerin engel durumları nedeniyle sosyal mesafenin Risk altında olması	Randevuyla çalışma sistemi uygulanacak, atölye ve malzemelerin ilaçlanması sağlanacak.
Huzurevi Hizmetleri	60 Yaş Üzeri vatandaşların pandemide fazla Risk Altında Olması, Hastaneye Gidip Gelen Yaşlı Ve Personelin Potansiyel Taşıyıcı Olması Kişilerin Sosyal Mesafeyi Uygulayamaması	Kurum sakinlerinin ve personelin sağlık sorunlarının sanal ortamda doktorlarla iletişime geçilerek çözülmesi öncelikli olacak. Huzurevi sakinleri için bahçe, ofis ve ortak kullanım alanlarında sosyal mesafe kuralında düzenlemeler yapılacaktır. Kurum sakini ve personellerin günde 2 kez vital bulgu takibi yapılacaktır. Huzurevi ziyaretleri için gün belirlenecek, ziyaretlere kişi sayısı ve süre limiti konulacaktır.

Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2020.

Tablo 4'den görüldüğü üzere Bursa Büyükşehir Belediyesi de İzmir Büyükşehir Belediyesini örnek alarak normalleşme eylem planı çıkarmıştır. Bu planda sosyal belediyecilik hizmetlerinin oldukça geniş ve kapsamlı tutulduğu söylenebilir. Tüm dezavantajlı kesimlere büyükşehir belediyesi imkânları ölçüsünde hizmet sunumunu gerçekleştirmiştir.

3.3.Küçükçekmece Belediyesi Covid-19 Eylem Planı

Küçükçekmece Belediyesi birimleri bilgilendirmek ve teklifler sunmak, enfeksiyon azaltma ve kontrol prosedürleriyle ilgili bilgi vermektir. Strateji geliştirme müdürlüğü tarafından birimlerle birlikte hazırlanmış, kontrollü normalleşme süreciyle ilgili eylem planıdır.

Sosyal belediyecilik faaliyetleri ve uygulamalarıyla ilgili olarak Covid-19'la mücadele sürecinde alınan tedbirler ve gerçekleştirilen eylemler şu şekildedir:

Tablo 5. Küçükçekmece Belediyesi Covid-19 Eylem Planındaki Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Sorumlu Müdürlük	Uygulamalar
Zabıta	112 Vefa Grubu; 65 yaş üstü vatandaşların isteklerine yönelik ilaç sağlanması ve bankadan para çekilme işlemi gibi ihtiyaçlarının giderilmesiyle pandemi sürecinde bulaşma riskinden uzak tutulmaları sağlanmıştır
Kültür ve Sosyal İşler	Akademi, sanat merkezi ve semt konağındaki sınıf ve eğitim için faydalanılan bazı alan sosyal mesafeye göre tekrar düzenlenecek. Her çeşit eğitim başvurusu sistem üzerinden alınacak.
	Kütüphane ve kitap kafeye kapasitesinin yarısı kadar kişi alınacak, her türlü işlemde sosyal mesafe kuralına uyulacak.
Gençlik ve Spor	Evde Kal Kampanyasında vatandaşların evde spor yapmalarını sağlamak, spor eğitim videosu kurum sosyal medya hesaplarımızdan yayınlanmıştır. Salgın döneminde eğitim öğretime ara verilmesiyle Bilgi Evlerinde online eğitime geçilmiştir. Bilgi Evi'nde lise hazırlık kursu alan 930 öğrenciye şifre verilip uzaktan eğitim hizmeti olanağı sağlanmıştır. Öğrencilere şifre verilip online eğitim sürecinde konu anlatılmas, soru çözümü ve deneme sınavları yapılacaktır.

	<p>Ar- ge faaliyetleri artırılarak yeni müfredat hazırlıkları tamamlanmıştır.</p> <p>Covid-19 ‘dan korunma yöntemleriyle ilgili öğrencilere bilinçlendirme eğitimleri verilecekti. Bilgi Evi ve Çocuk Üniversitesindeki telafi eğitimleri için maske ve dezenfektan gereklidir. Yeni dönem eğitim faaliyetlerinde sınıflar için öğrenci kapasitesi, sosyal mesafe kuralları nedeniyle azaltılmıştır. Sınıflar için ve Bilgi Evinin diğer alanları için sosyal mesafe kurallarına uyulması için gereken önlemleri alarak ve ikaz levhaları asılmaktadır.</p>
Sosyal Yardım İşleri	<p>İşsiz kalan veya muhtaç durumdaki vatandaşlara nakdi yardımda bulunularak, nakdi yardım kurulu kurulmuştur. Kurul toplantıları online yapılarak, ihtiyaç olan vatandaşlara nakdi yardımlarda bulunmaktadır.</p> <p>Gıda paketi dağıtımında ön inceleme olmayıp vatandaşın beyanı esas alınıp, yardımlarda bulunmaktadır.</p> <p>Sokağa çıkma kısıtlamalarında tespit ve dağıtım hizmetlerinin devam edilmesi amacıyla çalışacak personellerin isim listesi hazırlanıp kaymakamlığa gönderilmiştir.</p>
	<p>Belediye aşevi pandemi sürecinin başladığı ilk andan beri aşevi hizmetlerine daha çok ağırlık vermiştir. Düzenli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine sıcak yemek hizmeti verilmektedir.</p>
Aile ve Kadın	<p>Psikolojik danışmanlık hizmeti verilmektedir.</p>
Strateji Geliştirme	<p>Küçükçekmece Girişimcilik ve İnovasyon Merkezinde maske ve sosyal mesafe kuralı getirildi. Eğitimler online verilecek, yeni dönemde sosyal mesafe kurallarına göre eğitim vermeye başlanacaktır. Gençlik Gelişim</p>

	Merkezi’nde hizmet veren kütüphane sosyal mesafe kurallarına uygun faaliyetlere başlamıştır.
İşletme	Sokağa çıkma yasağı olduğunda görevli personel, 65 yaş üzeri vatandaşlara vergi tahsil işlemleri evde tahsilat edilmiştir.
Bilgi İşlem	Vatandaşlar ilan reklam vergisi beyanı, emlak vergisi arsa bildirim ve bina bildirim, çevre temizlik vergisi bildirim, emlak vergisi muafiyet bildirim formları e-belediyecilik hizmeti şeklinde vatandaşa sunulmuştur. Geliştirme aşamasındaki “elden ele” projesi ile ihtiyaç olan vatandaşların uygulama üzerinden yardım kategorilerine ulaşarak başvuru yapmalarına imkân sağlanacaktır.

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi, 2020.

Tablo 5’de görüldüğü üzere, Küçükçekmece Belediyesi Covid-19 eylem planında Covid-19’la mücadelede sosyal belediyecilik hizmetlerine oldukça önem vermiştir. İlk kez nakdi yardım kurulu oluşturulan belediyedir. Vatandaşlarına e-belediyecilik hizmetini etkin bir şekilde sunmuştur.

3.4. Çankaya Belediyesi Covid-19 Eylem planı

Türkiye’de pandemiyle mücadelede, 1 Haziran 2020’de yeni bir döneme geçilmiş, “kontrollü sosyal yaşam“ çerçevesinde, gerekli sağlık önlemleri alınmak suretiyle normalleşme yönünde adımlar atılmış, çoğu işyeri ve sosyal tesis açılmıştır. Bu kapsamda, T.C. Sağlık Bakanlığınca yayınlanan ve sürekli güncellenen “Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi”, “Covid 19 Rehberi” ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca yayınlanan, 23.06.2020 tarih ve 2020/12 sayılı “Kültür ve Sanat Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgesi”nce Çankaya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğündeki kültür ve sanat merkezleri için “Covid-19 Eylem Planı” hazırlanmıştır. Çankaya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyetlerine devam eden, Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi, Oran Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Merkezi, Yılmaz Güney Sahnesi, Zülfü Livaneli Kültür Merkezi, Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi ve Cem Evi için hazırlanan “COVID-19 Eylem Planı”; pandeminin halk sağlığı ve toplum düzeni açısından güvenli ortam sağlamak ve devam ettirmek için yapılacak esas tedbir ve yaklaşımları belirtmek ve gereken toplum sağlığı, iş güvenliği ve iş yeri sağlığı tedbirlerini oluşturmak için düzenlenmiştir (Çankaya Belediyesi, 2020).

2021 Eylül’de kademeli şekilde tekrar hizmete başlamış olan, kültür merkezleri, Çankaya evleri, sanat galerisi ve kurslar için hazırlanan otuz dört maddelik plana göre tüm merkezlerde planlaması

yapılmıştır. Kültür merkezinde biletli etkinliklere yönelik özel düzenleme yapılmıştır. Bilet işlemlerinin bütün aşamaları dijital ortamda düzenlenmiş, dijital biletlerin etkinlik salon girişlerinde barkod veya kare kodlu olmasına önem verilmiş, merkezde, toplu ders, kurs ya da atölyenin düzenlendiği odada oturma alanı yeniden yapılandırılmıştır (Çankaya Belediyesi, 2020).

Kültür-sanat etkinliklerin yapıldığı salon ve galerilere izleyici ve ziyaretçilerin maskeyle girmeleri ve içerde takmayı sürdürmeleri sağlanacak, merkezlerin girişinde ziyaretçilerin maske takması kontrol edilecek; maskesiz girişe izin verilmeyecek ve gerekli hallerde maskesiz ziyaretçilere maske temini yapılacak, iki yaş üstü çocukların da maske takmaları sağlanacak (Çankaya Belediyesi, 2020).

3.5.Çorlu Belediyesi Pandemiyle Mücadele Eylem Planı Raporu

Belediye bünyesinde Pandemi Mücadele Yönetim Merkezi kurulmuştur. Kriz yönetim merkezinde yüz seksen personel pandemi mücadelesinde aktif görev yapmaktadır (Çorlu Belediyesi, 2021).

Vatandaşların işlemlerini online olarak yapabilmesi sağlanmış, sosyal yardım faaliyetlerine başlanmış, kültür-sanat faaliyetleri dijital platformlara uyarlanmıştır. Vefa Sosyal Destek ekibiyle birlikte maddi gücü olmayan vatandaşlara besin ve hijyen kolisi dağıtılmış, bakkal ve eczane alışverişine yardım edilmektedir. 65 yaş üzeri yalnız yaşayan veya kimsesiz kişilere ve ihtiyaç sahibi ailelere günde iki öğün sıcak yemek servisi yapılmaya devam edilmektedir. Aşevindeki yemekle ekipler tarafından evlere teslim edilmektedir. Covid-19 sürecinde işsiz kalanların iş başvuruları alınarak, işe yönlendirmeler yapılmaktadır. İyi Günde Kötü Günde Hep Birlikte'' başlıklı dayanışma kampanyasıyla ilçe halkı arasında yardımlaşma teşvik edilmiştir. Çorlu Kent Konseyi Kadın Meclisi işbirliğiyle vatandaşlar için maske üretilmiştir. "Evde Kal Zinde Kal" sloganıyla evden çıkmayan vatandaşlara, sağlıklı zaman geçirilmesi için spor eğitmenleri eşliğinde uzaktan ev egzersizleri yapılmıştır. Sosyal medya hesaplarından canlı konserler düzenlenmiştir. "Çek Gönder Yayınlayalım, Evinde Kal Çorlu" sloganıyla başlatılan sosyal kampanyayla vatandaşların evde sosyal etkinliklerini göndermeleri istenmiştir. Etkinliklerini gönderen vatandaşların videoları sosyal medya hesaplarından paylaşılarak moral ve motivasyonlarına katkı sağlamıştır (Çorlu Belediyesi, 2020).

3.6. Sorgun Belediyesi Covid-19'a Karşı Ekonomik Eylem Planı

Belediye tarafından düzenlenen esnaflara yönelik ekonomik tedbir paketi açıklanmıştır. Bütün su abonelerine 3 ay boyunca su ödemelerini %65 indirim yapacağını bildirilmiştir. Bütün esnafların reklam ve tabela vergisine 2020 yılı için %65 indirim yapılmıştır. Bütün esnaflardan üç ay boyunca katı atık vergisi %65 indirimli alınmıştır. Berber, kahvehane, internet kafe, lokanta, kaplıcalar, düğün salonları, orkestracılar, kafeterya çalışanlarına yönelik belediye tarafından 200 TL gıda çeki verilmiştir. Mülkiyeti belediyeye ait olan ve kirada bulunan iş yerlerinden üç ay boyunca kira bedeli alınmamıştır. 2020 Nisan'dan itibaren yerli esnafın ödemelerine öncelik verilmiştir (Sorgun Belediyesi,2020).

SONUÇ

Yerel yönetim birimleri denildiğinde akla ilk gelen birim, halka en yakın olması niteliği nedeniyle belediyelerdir. Türkiye’de modern anlamda mahalli idare uygulamaları 1923’ün ilk yıllarında kanunların da kabul görmesiyle oluşmuş olup, o dönemlerde ilgili kanunlarda da ifade edilen belediyelerin klasik görevleri 1973’lü yıllarda sosyal belediyeciliğin de gelişmesi ile birlikte değişime uğramıştır. 2000’li yıllarda ise sosyal belediyeciliğin daha modern bir yapıya kavuşması ile birlikte, belediyelerin sundukları hizmetlerde hem artış hem de gelişim meydana gelmiş ve sosyal belediyecilik hizmetlerine önem veren belediyeler ortaya çıkmış ve sayıları gün geçtikçe artmıştır. Türkiye’de belediye idareleri çocuk, genç, yaşlı, engelli, kadın, yoksul ve kimsesiz, işsiz, afetzede gibi birçok dezavantajlı kesime yapılan sosyal belediyecilik hizmeti sunmaktadır. Belediyelerin kendi öz kaynakları yanı sıra, merkezi yönetimden gelen transferleri bu süreçte etkili olmuştur.

Covid-19 pandemisi devletleri, merkezin ve yerel bütün kaynaklarını kullanma ve pandeminin yarattığı ekonomik krizle başa çıkma yöntemleri bulmak zorunda bırakmıştır. Bu krizle mücadelede Covid-19 eylem planı hazırlayan altı belediyenin planları incelendiğinde, Covid-19 eylem planı ilk kez hazırlayan belediye İzmir belediyesi olmuş ve bu konuda diğer belediyelere örnek teşkil etmektedir. Küçükçekmece belediyesi nakdi yardım kurulu oluşturulmuş diğer incelenen belediyelerde bir kurul oluşturulmamıştır. İncelenen belediyelerin eylem planlarında sosyal belediyecilik uygulamalarına yer verdiği görülmektedir. Pandemi sürecinde dezavantajlı gruplara yapılan yardımların yanında, pandemi sebebiyle işini kaybeden, işten ayrılmamış olsa bile önemli gelir kaybına uğramış, kısıtlama ve kapanma önlemleri nedeniyle çalışamayan esnafın ve diğer firma sahipleri de sosyal belediyecilik faaliyetlerinden yararlanmışlardır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, A. T. ve Demirel S. (2011). Sosyal belediyecilik üzerine bir inceleme: Ankara Büyükşehir örneği. *Dış Denetim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran, 115-129.
- Akdoğan, Y. (2002). Ulusal soruna yerel çözüm: sosyal belediyecilik. *Eminönü Bülteni Şubat Sayısı*, 29-37.
- Arslan, R. K. (2021). Covid 19 kaynaklı pandemi sürecinde sosyal belediyecilik: İzmir Büyükşehir Belediyesi örneği, Hatem Fahd Hno, Ömer Bozkurt, Sid Ahmed Soufiane(Ed.), *14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi*, Cilt 4, ISBN: 978-605-74907-8-0.
- Atik, E. ve Genç, F.N. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde büyükşehir belediyelerinin gerçekleştirdiği çalışmalar . *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 49-83 . doi: 10.55119/artuklu.1093897
- Baggiani, A., Briani, S., Luchini, G., Giraldi, M., Martino, M. C., Porretta, A., Totaro, M. ve Privitera, G. (2020). *Management of healthcare areas for the prevention of covid-19 emergency in an Italian teaching hospital (pisa, tuscan): a hospital renovation plan*, Enfeksiyon Kontrol ve Hastane Epidemiyolojisi, Cambridge University Press, 1-6, doi: 10.1017/ice.2020.177
- Bahar, Ö. F. (2021). *Kentsel yoksulluğa yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları: Antalya Kepez Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Balcılar, A.N. ve Çınarlı, S. (2020). Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve Bornova Belediyesi örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 122-156. doi: 10.37880/cumuiibf.614314
- Batal, S. ve Koç B. (Ed.), (2022). *Sosyal Belediyeçilik Anlayışının Pandemi Sürecindeki Rolü, Yalova Belediyesi ve Kırşehir Belediyesi Mukayesesi, Sosyal Bilimler Alanındaki Gelişmeler* içinde, Duvar Yayınları
- Bek, N., ve Bek A. (2021). Yerel yönetimlerin covid-19 ile imtihanı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği, *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 117-127.
- Beşel F., Yardımcıoğlu F., (Ed). (2017). *Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Anlayışına Yönelik Genel Bir Değerlendirme, Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar*, Pesa Yayınları.
- Bilgiç, A. K. (2020). COVID-19 ile mücadele sürecinde yerel yönetimlerin genel görünümü. *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2084-2112, doi:10.31198/idealkent.817322
- Bilgili, M. Y. (2020). Merkezi yönetim, yerel yönetimler ve koronavirüs (COVID-19) salgını. *Turkish Studies*, 15(6), 219-235. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44465>.
- Bimay, M. ve Kaypak, Ş. (2022). Küresel salgın (COVID-19) süreci ve yerel yönetimlerin hizmet sunumunda yapısal ve işlevsel değişimler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 431-455. doi: 10.53092/duibfd.1039135
- Bursa Büyükşehir Belediyesi (2020). Covid -19 normalleşme eylem planı (1Haziran-30 Eylül). https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/200605111029_covid19_normallesme_eylem_plani.pdf
- Çankaya Belediyesi (2019) Covid-19 eylem planı. <https://www.cankaya.bel.tr/news/11149/Cankayanin-Covid-19-Eylem-Plani-Hazir>
- Çankaya Belediyesi (2020). Covid-19 eylem planı. https://www.cankaya.bel.tr/uploads/files/Kultur_Merkezleri_Covid_19_Eylem_Planı.pdf
- Çetin, Ö. Z. (2021). Ülke örnekleri üzerinden covid-19 sürecinde yerel yönetim uygulamaları ve önlemleri. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 55-80.
- Çırakman, I. (2021). *Türkiye’de sosyal belediyeçilik: Konyaaltı Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çorlu Belediyesi (2020). Pandemi (Covid-19) İle Mücadele Eylem Planı Raporu. <https://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2020/04/20/0bca62b5-ce66-4e27-8e1e83a9bbde519.pdf>
- Demirbilek, Y., Pehlivanürk, G., Özgüler, Z. Ö. ve Alp Meşe, E. (2020). Covid19 outbreak control, example of ministry of health of turkey. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50, 489-494. doi:10.3906/sag-2004-187
- Etiler, N., (2020). Yerel yönetimler ve salgınlara mücadele. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6/covid19-rapor_6_Part11.pdf,s.67-73
- Gülbeyen, Z. (2020). *Sosyal belediyeçilik uygulamaları: Erzurum Büyükşehir Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gülenç, A.F. (2018). *Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamalarının sorunlar ve beklentiler bağlamında değerlendirilmesi: Konya Büyükşehir Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hameed, A., İnan, F. M ve Develi A. (2020). Ankara-Keçiören Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulaması açısından incelenmesi: 2015-2019 dönemi örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 228-253.
- İşgör, K. (2020). *Sosyal belediyeçilik: Zonguldak Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

- İzci, F. ve Turan M. (2013). Türkiye’de büyükşehir belediyesi sistemi ve 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sisteminde meydana gelen değişimler: Van örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 117-152.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi (2020). Covid-19 Dirençlilik Eylem Planı. https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Covid19DirencilikEylemPlanı_TR.pdf
- Karaca, T. (2020). *Sosyal belediyeçilik çerçevesinde yürütülen sportif faaliyetlerden katılımcıların beklentileri: Kayseri Spor A.Ş. üzerinden bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Karataş, A., ve Gördeles-Beşer, N. (2021). Yerel yönetim birimleri olarak belediyelerin salgın hastalıklar konusundaki sorumlulukları: Covid 19 pandemisi örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1340-1351. doi:10.25287/ohuiibf.868966
- Karayılmaz, D. (2019). *Yerel yönetimlerde kentsel yoksulluk bağlamında sosyal belediyeçilik uygulamaları: Yalova Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Kusumasari, B., Alam, Q.ve Siddiqui, K. (2010). Resource capability for local government in managing disaster. *Disaster Prevention and Management*, 19(4), 438-451.
- Küçükali, A. ve Gülbeyen Z. (2022). Sosyal belediyeçilik uygulamaları: Erzurum Büyükşehir Belediyesi örneği. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 15-28.
- Küçükçekmece Belediyesi (2021). Covid-19 Eylem Planı. <https://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/31461/covid-19-eylem-planı-57429-1859747.pdf>
- Onar, A. (2020). *Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamalarının değerlendirilmesi: Lüleburgaz Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Öz, C. S. (2010). *Sosyal belediyeçilik bağlamında evde bakım hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri örnekleri)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Peker, D., ve Köseoğlu İ. (2021). Koronavirüs (covid- 19) salgınında krizle mücadelede yerel yönetimlerin rolü: beş büyükşehir belediyesinde bir analiz. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 8 (18).87-102.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.
- Sorgun Belediyesi (2020). <https://www.sorgun.bel.tr/haberler/192/COVID-19+VİRÜSÜNE+KARŞI+EKONOMİK+ +EYLEM+PLANI>.
- Şahin, H. (2020). *Sosyal belediyeçilik anlayışının benimsenmesi: Bursa Büyükşehir Belediyesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Şataf, C. ve Mermer B. (2017). Avrupa’da sosyal belediyeçilik anlayışı ve Türkiye, *Vizyoner Dergisi*, 8(17), 13-33. doi:10.21076/vizyoner.285943
- Şolt, H. B. H. (2021). Covid-19 pandemisinde kentlerde yaşanan değişimler ve kentsel hizmetler. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(15),39-47.
- Turan, A. (2020). Türkiye’de covid19 ile mücadele: politikalar ve aktörler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1),1-25. doi: 10.33712/mana.733482
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>
- TÜSPE RAPOR 2020/2 COVID-19 Pandemi Yönetiminde Türkiye Örneği: Sağlık Politikası Uygulamaları ve Stratejileri, Birinci Baskı, 10 Haziran 2020, Ankara.

- World Health Organization (2020). Surveillance strategies for covid-19 human infection. <https://www.who.int/publications/i/item/surveillance-strategies-for-covid-19-humaninfection>
- Yavuz, S. (2021). Sosyal belediyecilik kavramı ve Osmangazi Belediyesi örneği. *Munzur 3.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi* içinde (169-180. ss.), 27-28 Şubat, Tunceli.
- Yersiz, B. (2018). *Belediyelerde kent yoksulluğunun önlenmesinde sosyal belediyecilik ve yönetim uygulamalarının etkisi: Elazığ Belediyesi örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Yücel, I. ve Kutlar İ. (2020). Türkiye’de yerel yönetimlerin kadınlara yönelik hizmetlerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(1),151-169. doi: 10.33708/ktc.733045
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- 5393 sayılı Belediye Kanunu İlk Hali (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393-20050703.pdf>
- 6360 sayılı On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf>